

A közösségi gazdaság szerepe a turizmusban

A közösségi gazdaság megjelenése, fogalma

A közösségi gazdaság vagy más néven sharing economy a turizmusban jelent meg először, de az elmúlt 4-5 évben már több területen, többek között a mobilitási iparágban, a kiskereskedelemben és pénzügyi szektorban is hatalmas változásokat okozott. Becslések alapján 2013-ban közel 3,5 milliárd dollár bevétele származott a folyamatban aktívan résztvevő magánszemélyeknek, 2025-re pedig az ebben az üzleti modellben működő vállalkozások a piacok felét fogják uralni (Geron, 2013; PwC, 2015).

A közösségi gazdaság üzleti modelljében, olyan kereskedelmi formák találhatóak meg, melyek a közvetlen árucserén alapulnak. Egy részük a közvetítők kiiktatásával, egyszerű elvek alapján működik (pl. barter), azonban léteznek más, több tényezőt igénylő típusai is (pl. online árucserére szakosodott platformok). Ennek ellenére mindegyikre igaz, hogy a legősibb emberi ösztönökből erednek, az egyéni választásra és a javak rugalmas elosztására épülnek. Szinte minden esetben felfedezhetőek bennük a termelőszövetkezeti struktúrák, a „két oldalú piac” elvei, valamint a cserekereskedelem jellegzetességei. A felhasználási cél és a nyereséghez való hozzáállás alapján alapvetően profitorientált és non-profit típusok különböztethetők meg (Goudin, 2016; Sharingeconomy.hu).

A sharing economy először a 2000-es évek elején jelent meg a köztudatban, amikor is a növekvő népesedésre és az energiaforrások kimerülésének problémájára a folyamatosan fejlődő közösségi technológiák használata tűnt a legjobb megoldásnak. A „közösségi alapú társas termelésnek” nevezett koncepció 2002-ben látott napvilágot az USA-beli Harvard Egyetemen. Az elmélet szerint a hagyományos tulajdonlási vágy nem felel meg a modern digitális világnak, hosszú távon pedig a gazdasági növekedés csökkenéséhez is vezethet. Így demokrácia és gazdaság jövője egyértelműen a társadalom által kínált lehetőségek minél hatékonyabb felhasználásában van (Berta, 2008; Sharingeconomy.hu). A fogalmi keretek pontos meghatározása még ma is gyerekcipőben jár, amit jól mutat az is, hogy még 2016-ban sem

létezett egységesen elfogadott definíció a jelenséggel kapcsolatban. Az Európai Unió különböző intézményeiben azonban már megjelent az igény a közösségi gazdaság pontos lehatárolására, hiszen az ebből származó előnyök csak így tudnak igazán érvényesülni (Goudin, 2016).

A témával kapcsolatos kutatások alapján a közösségi gazdaság egy olyan üzleti modell, mely a gazdaság szereplőit a technológiai vívmányok segítségével kapcsolja össze (Botsman–Rogers, 2010; Owyang et al., 2014). A fő célja pedig, hogy a gazdasági javak, az adatok, vagy akár a tudás a lehető leghatékonyabban kerüljön megosztásra a résztvevők között (Barnes–Mattsson, 2016; Zervas et al., 2016). A modell főbb előnyei között szerepel az effektív erőforrás elosztás, a környezetvédelem előtérbe kerülése, valamint a társadalom tagjai közötti bizalom és kapcsolati háló növekedése. Ennek ellenére fontos kihangsúlyozni, hogy az előrejelzések szerint a jelenségnek köszönhetően a hagyományos üzleti modellek egyre inkább háttérbe szorulnak majd az elkövetkezendő évtizedekben, ami komoly kihívást jelent majd a jövő generációinak (Botsman–Rogers, 2010; Slee, 2015; Xie et al., 2016).

A közösségi gazdaság megjelenési formái a modern társadalomban

A közösségi gazdaság alkalmazási köre igen széles körű, hiszen számos struktúrát ölel fel, melyekben a vállalatok, a kormányok és a magánszemélyek akár egyszerre lehetnek eladók, vevők, kölcsönadók, kölcsönvevők vagy közvetítők. Ennek a részesedés-alapú kínálatnak fontos alappillérei a bizalom, a megbízhatóság, az átláthatóság, a hitelesség, a rugalmasság és gazdasági hatalom átengedése (Sharingeconomy.hu).

Ez alapján a szakirodalom és a témával foglalkozó szakmai szervezetek a közösségi gazdaság számos típusát különítik el egymástól (1. táblázat, lásd következő oldal).

Ahogy az 1. számú táblázat is mutatja, a közösségi gazdaság az élet szinte minden területére kínál alternatívát a hagyományos vállalatok mellett, hiszen a szolgáltatások és árucikkek széles skálája vásárolható meg az ebben az üzleti modellben működő vállalkozásoknak köszönhetően.

1. táblázat: A közösségi gazdaság főbb típusai

Csoportosítás alapja	Típus	Példa
Fizetés módja	konkrét pénzügyi tranzakciók nélkül végbemenő ügyletek	szívesség közösségek, cserére szakosodott oldalak
	fizetés ellenében történő ügyletekre	Airbnb, Uber
Alkalmazott megosztási módszerek	B2C (business-to-consumer)	Zipcar, oDesk
	P2P (peer-to-peer):	Airbnb, Getaround
	C2C (consumer-to-consumer)	Youtube, Waze, torrent oldalak
Szolgáltatás típusa	Telekocsi szolgáltatás	Oszkár, BlaBlaCar
	Munkáért kvoszt és kvártélyt	HelpX, WorkAway
	Iroda és munkahelybérlet	Loffice, KAPTÁR
	Élelmiszervásárlás	30km.hu
	Otthoncseré, lakásfelvigyázás	HomeExchange, Mind My House
	Szálláshely szolgáltatás	Airbnb, Couchsurfing
	Idegenvezetés	Google Local Guides, ToursByLocals
	Taxi szolgáltatás	Uber
	Pénzügyi szolgáltatások, közösségi finanszírozás	Adjunkössze, Creative Selector
	Közösségi fogyasztás	Gardrób Közösségi Ruhavásár
Közösségi szolgáltatások	Járókelő.hu, TaskRabbit	

Forrás: Redl, 2014; Yang, 2014; Molnár, 2016; Sharingeconomy.hu; saját szerkesztés

Közösségi gazdaság a turizmusban: az Airbnb példája

A közösségi gazdaság turizmusra gyakorolt hatását jól példázza az Airbnb megjelenése és térnyerése. Az Airbnb egy olyan online szálláshely közvetítő oldal, mely segítségével magánszemélyek adhatnak ki szobákat vagy akár egész lakásokat hosszabb rövidebb időre másoknak.

A vállalkozás 2007-ben indult San Fransisco-ból, amikor Joe Gebbia és Brian Chesky, anyagi gondjaik megoldására kiadták felfújható matracukat a városba érkező turistáknak. Vendégeiket fekhellyel és saját készítésű reggelivel fogadták, azonban szolgáltatásuk olyan népszerűvé vált, hogy egy évvel később Nathan Blecharczyk segítségével létrehozták weboldalukat, az airbnb.com-ot, ahol már 2008-ban 67 országban több ezer magánszemély hirdette kiadó ágyát, szobáját vagy teljes lakását. A cég rendkívül gyors fejlődéséhez természetesen hozzájárult a közösségi mé-

dia megjelenése és a legújabb technológiai vívmányokkal való folyamatos lépéstartás. A vállalat ma már egyike a legnagyobb szálláshely közvetítő cégeknek, hiszen a világ 191 országából több mint 65 ezer városban van jelen és közel 3 millióan hirdetnek az Airbnb-n keresztül (Salter, 2012; Müller, 2016; airbnb.com).

A vállalat számára elsődleges az utasok és a hirdetőik biztonsága, melyet mind a teljes folyamat során biztosítanak. A felek már a foglalást megelőzően kapcsolatba léphetnek egymással és tisztázhatják az esetlegesen felmerülő kérdéseket. A fizetés teljes mértékben az Airbnb-n keresztül történik, hiszen az oldal tiltja a készpénzes tranzakciókat. A vendég számláján leterhelt összeghez csak az érkezést követő 24 órán belül juthat hozzá a házigazda, ami kizárja a további visszaélések lehetőségét. Emellett, a cég egy millió dollárig garanciát is vállal az ellenérték beérkezésére, valamint a hibás teljesítés esetén a visszafizetésre,

ami további biztosítékként szolgál a felhasználók számára (airbnb.com).

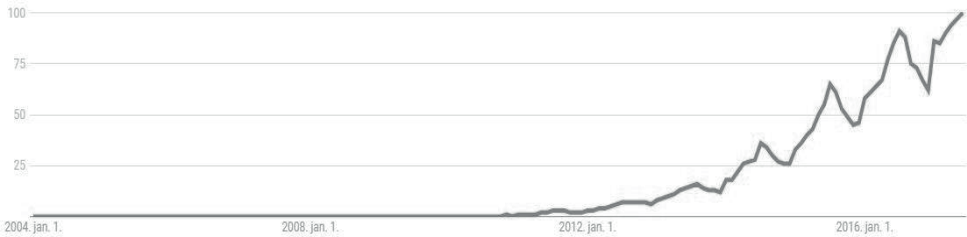
A szakértők úgy vélik, hogy az elkövetkezendő néhány évben az alsóbb kategóriás szálláshelyeket fokozatosan váltják majd fel az Airbnb-hez hasonló közösségi szálláshelyek. A folyamat árnyoldala, hogy a bezárások következtében kialakuló munkanélküliség felszívása nem lesz egyszerű feladat, de szerencsére több lehetőség is kínálkozik a helyzet megoldására. Egyrészt az Airbnb-t választó turisták különböző felmérések szerint magasabb költséi hajlandósággal és hosszabb tartózkodási idővel jellemezhetők, így a növekvő keresletnek köszönhetően több alkalmazottra lesz szükség a turizmusban (Fang et al., 2015). Másrészt pedig az utóbbi időben

több olyan vállalkozás is elindult, mely a szobakiadáshoz kapcsolódó szolgáltatásokat kínál lakástulajdonosok számára. Ezek a cégek előre meghatározott díj ellenében elintézik minden adminisztrációs és karbantartási feladatot az ügyfelek helyett. Ez a tevékenység pedig szintén hozzájárul a munkaerő felszívásához (hvg.hu, 2016).

Az Airbnb népszerűségét jól példázza a Google Trends adatbázisa, melyben a múltbéli keresési adatok alapján van lehetőség különböző elemzések készítésére (1. ábra).

Ahogy az 1. ábra mutatja, az Airbnb térhódítása 2011 körül kezdődött, 2013-tól pedig ugrásszerű növekedésnek indult. Magyarországot tekintve a helyzet hasonló, mindössze egyetlen nagyobb visszaesés volt megfigyelhető 2015

1. ábra: Az Airbnb-re való keresések megoszlása világszerte 2004 és 2016 között (%)

Forrás: Google Trends

decemberében. A regionális eloszlást tekintve a legtöbben Budapesten, Szegeden, Debrecenben és Pécsen keresnek rá a kifejezésre.

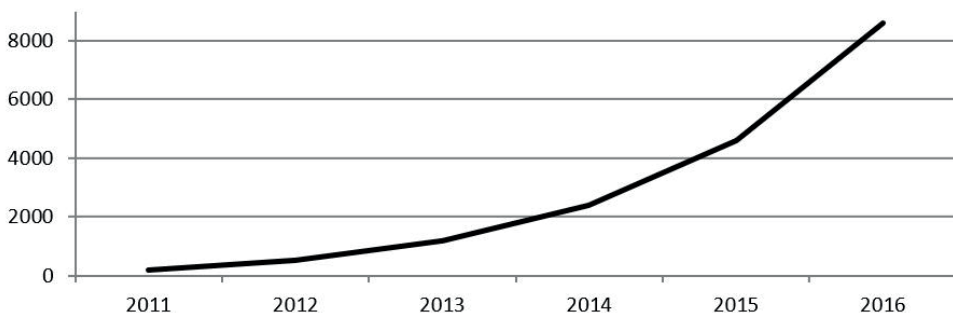
Az Airbnb Magyarországon

Hazánkban az Airbnb-n elérhető lakások száma 2011 és 2016 között 174-ről 8600-ra ugrott (2. ábra), melynek egyik legfőbb oka, hogy ez a tevékenység igen népszerűvé vált a befektetők körében az utóbbi néhány évben. (Stubnya, 2017).

Magyarországon az Airbnb által leginkább érintett város Budapest, a fővároson kívül mindössze csak néhány nagyobb vidéki városban érezhető a közösségi szálláshely szolgáltatás jelenléte a turizmusban. Az AIRDNA adatbázisa alapján a fővárosban 2017 májusában 4228 személy hirdetett, akiknek a közel 50%-a egyszerre több ingatlant is szeretett volna kiadni. A hirdetők 86%-a teljes lakást, 12%-a külön bejárattú, 2%-a megosztott szobát kívánt értékesíteni, az elérhető

szálláshelyek túlnyomó többsége pedig egy vagy 2 szobából állt. 2016-ban az elérhető szálláshelyek közel fele az egész év során kevesebb, mint 1 hónapig volt lefoglalva, annak ellenére, hogy a tulajdonosok 36%-a januártól decemberig várta vendégeit. Az adatok alapján elmondható, hogy hazánkban – ahogy a világ többi nagyvárosában is – az Airbnb-zés már nemcsak a szabad ágyak vagy szobák kiadását és az erőforrások hatékony elosztását jelenti, hanem az albértetek értékesítéséhez hasonlóan hosszú távú bevételi forrást nyújt a tulajdonosok számára. Ezt alátámasztja az is, hogy az adatbázis alapján 2016-ban a 10 legnépszerűbb elérhető szálláshely mindegyike teljes ház vagy lakás volt. Valamint fontos kiemelni, hogy a teljes kínálatban nem csak magánszemélyek, hanem kereskedelmi szálláshelyek hirdetései is megtalálhatóak.

2. ábra: Az Airbnb-n elérhető lakások számának alakulása Magyarországon 2011 és 2016 között

Forrás: airdna.co

A Magyar Szállodák és Éttermek Szövetségének (MSZÉSZ) 2016-os jelentése alapján, Budapesten nemzetközi viszonylatban is magas a turisták számára bérebe adott magánlakások száma. Míg 2010-ben mindössze 2,7%-át tették ki a magánlakásokban regisztrált külföldi vendégéjszakák, addig 2015-ben ez a szám 15,5%-ra növekedett. A MSZÉSZ álláspontja szerint a magánlakások effajta kiadása pozitív és negatív következményekkel egyaránt jár a főváros számára. Egyrészt az érkező vendégkör jelentős forgalmat generál a fővárosi kisvállalkozások (pl. éttermek, taxi társaságok, bárók, fürdők) számára, ami vitathatatlan gazdasági hasznot jelent az érintetteknek. Ezzel párhuzamosan pedig hozzájárul Budapest „cheap destination” image-nek a kialakulásához, hiszen az Airbnb-n keresztül érkező vendégek többsége sokkal kevesebbet költ a desztinációban, mint a „hagyományos” turisták. Emellett fontos kiemelni, hogy jelenleg nincs megfelelő szabályozás a tevékenység végzésére, így a bérbeadás és az üzemeltetés sokkal olcsóbb, mint a kereskedelmi szálláshelyek esetén, aminek hatására sokkal olcsóbb árakat tudnak kínálni az Airbnb szolgáltatók. Továbbá, a bérbeadásra kínált lakások egy jelentős része regisztráció nélkül, az adófizetés elkerülésével szeretné értékesíteni ingatlanját. Ezért a MSZÉSZ szeretné, ha az effajta tevékenységekre is a kereskedelmi szálláshelyekhez hasonló szabályozás kerülné kiadogozásra a közel jövőben.

Magyarországon a 239/2009. (X. 20.) kormányrendelet tartalmazza az Airbnb szálláshelyszolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeit és az engedély kiadásának rendjét. Az ebben meghatározott feltételek azonban minimálisak, a betartatásuk és ellenőrzésük pedig igen problémás. Így a jogszabály felülvizsgálata és javítása mindenképpen szükséges az egyenlő esélyek biztosításához.

Az úgynevezett „lakás hotelek” megjelenése nem csak a fekete- és szürkegazdaság növekedéséhez és a kereskedelmi szálláshelyek nehéz helyzetbe kerüléséhez járul hozzá. A tevékenységnek köszönhetően jelentős megnövekedtek az ingatlan- és lakbérárak, valamint a társasházak esetén is számos konfliktust szült már a lakások rövid távú, turisztikai célú kiadása.

A jelenleg elérhető statisztikák alapján elmondható, hogy folyamatosan csökken az Airbnb-zés iránti lelkesedés, mert az ahhoz fűzött remények nem minden esetben teljesültek. A problémák többsége abból ered, hogy a lakásokkal többet kell foglalkozni, mint azt a kiadók előzetesen elképzelték. Emellett, gazdaságosabb hosszabb távon értékesíteni, mint rövidebb időszakokra kiadni. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a tevékenység hirtelen megszűnik majd a közeljövőben, de mindenképpen érdemes átgondolni az Airbnb sorsát (Stubnya, 2017).

Az Aribnb szolgáltatás szabályozási lehetőségei - nemzetközi kitekintés

Az Airbnb a világ több városában is okozott már komoly problémákat a gazdaság és a helyi lakóközösségek számára. Az országok kormányai ezért számos esetben olyan szabályokat és ellenőrzési rendszereket építettek ki, melyek elméletben képesek biztosítani a kereskedelmi szálláshelyek, a helyi lakosok, a turisták és az Airbnb szolgáltatók jogainak maximális érvényesülését. A szabályok betartására természetesen az Airbnb is felhívja a szálláshely szolgáltatók figyelmét és kérdéses esetekben javasolja az illetékesekkel való kapcsolatfelvételt.

Az utóbbi néhány évben az alábbi szabályok kerültek bevezetésre a világ néhány nagyvárosában:

- engedélyhez kötött rövid távú lakáskiadás és az engedély számának szerepeltetése az online platformokon,
- a tevékenység végzésének éves szinten történő maximalizálása,
- az egyhuzamban történő kiadás idejének minimalizálása,
- az illetékes önkormányzatok folyamatos tájékoztatása, turisztikai adatok beszolgáltatása,
- teljes lakások hirdetésének megtiltása,
- biztonsági berendezések (pl. tűzoltó készülék, füstérzékelő) megléte,
- szigorú pénzbüntetések kiszabása szabályszerűség esetén.

Annak ellenére, hogy a helyzet javítása érdekében ilyen és ehhez hasonló szabályok léptek életbe, a közösségi szálláshely szolgáltatás még mindig gyerekcipőben, hiszen a hosszú távú hatások szinte egyáltalán nem ismertek.

KÁNTOR SZILVIA

Irodalomjegyzék:

- Airbnb (Elérhető: airbnb.com)
- Airbnb: *Airbnb Economic Impact*. [airbnb.com](http://blog.airbnb.com/economic-impact-airbnb/); Elérhető: <http://blog.airbnb.com/economic-impact-airbnb/> (letöltve: 2016.05.10.)
- AIRDNA (Elérhető: airdna.co)
- Barnes, S.J. – Mattsson, J. (2016): *Understanding current and future issues in collaborative consumption: A four-stage Delphi study*. *Technological Forecasting and Social Change* 104 (2016), pp. 200-211.

Berta S. (2008): *A nagyvállalatok a kreativitás urai*. Sg.hu Elérhető: <https://sg.hu/cikkek/62593/a-nagyvallalatok-a-kreativitas-urai> (letöltve: 2016.05.10.)

Botsman, R. – Rogers, R. (2010): *What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption*. Harper Business, New York

Fang, B. – Ye, Q. – Law, R. (2016): *Effect of sharing economy on tourism industry employment*. *Annals of Tourism Research* 57, pp. 264-267.

Geron, T. (2013). *Airbnb and the unstoppable rise of the share economy*. Forbes.com, Elérhető: www.forbes.com/sites/tomiogeron/2013/01/23/airbnb-and-the-unstoppable-rise-of-the-share-economy/ (letöltve: 2016.10.25.)

Google Trends (Elérhető: google.hu/trends)

Goudin, P. (2016): *The Cost of Non-Europe in the Sharing Economy: Economic, Social and Legal Challenges and Opportunities*. European Parliament Research Service; Elérhető: https://polcms.secure.europa.eu/cmsdata/upload/b936f030-3c7b-44a2-a016-ba083df23930/study_Sharing_economy.pdf (letöltve: 2016.05.12.)

HVG (2016): *Az airbnb-zés farvizén szakítanak nagyot*. Elérhető: http://hvg.hu/gazdasag/20160309_Airbnb_lakaskiadas_lakasuzemeltetes_ingatlan_hostie_rbnb_guesty (letöltve: 2017.06.05.)

Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége (MSZÉSZ) (2016): *a közösségi gazdaság – collaborating, shadow economy – terjedése Magyarországon 2010 óta, 2014-15 között a kereskedelmi szálláshelyek piacán, s annak hatása különösen budapest turizmusára*. Elérhető: http://www.hah.hu/files/2614/7980/8124/Rvid_tv_lakaskiads_terjedse_2016.11.16..pdf (letöltve: 2017.06.05.)

Molnár J. (2016): *Sharing Economy/ Oszd meg, és....* Marketingkutató, 2016 tavasz

Müller P. (2016): *AIRBNB: a közösségi gazdaság sikere*. The Business Blog; Elérhető: http://thebusiness.blog.hu/2016/08/02/airbnb_a_kozossegi_gazdasag_sik (letöltve: 2016.05.16.)

Owyang, J.- Samuel, A. - Grenville, A. (2014): *Sharing is the New Buying. How to Win in the Collaborative Economy*. Vision Critical; Elérhető: <https://www.visioncritical.com/>

resources/collaborative-economy-report/?utm_campaign=Collaborative+economy&utm_medium=Blog&utm_source=Referral&utm_content=Full+report (letöltve: 2016.05.12.)

PWC (2015): *Osztogatnak vagy fosztogatnak? A sharing economy térnyerése*. Elérhető: https://www.pwc.com/hu/hu/kiadvanyok/assets/pdf/sharing_economy.pdf (letöltve: 2016.05.12.)

Redl Zs. (2014): *A közösségi gazdaság kialakulása Magyarországon*. Közösségi Gazdaság Blog Elérhető: <http://kozossegigazdasag.org/tag/peer-to-peer-platform/> (letöltve: 2016.05.12.)

Salter, J. (2012): *Airbnb: The story behind the \$1.3bn room-letting website*. The Telegraph; Elérhető: <http://www.telegraph.co.uk/technology/news/9525267/Airbnb-The-story-behind-the-1.3bn-room-letting-website.html> (letöltve: 2016.09.30.)

Sharingeconomy.hu (Elérhető: <http://www.sharingeconomy.hu/>)

Slee, T. (2015): *What's Yours Is Mine: Against the Sharing Economy*. OR Books, New York

Stubnya, B. (2017): *Véget ért a pesti Airbnb-láz*. Index, Elérhető: http://index.hu/gazdasag/ingatlan/2017/01/06/airbnb_ingatlan_befektetes/ (letöltve: 2017.06.04.)

Xie, P. – Zou, C. – Liu, H. (2016): *Internet Finance in China: Introduction and Practical Approaches (China Perspectives)*. Routledge, Abingdon

Yang, HD. (2015): *Korea Internet & Security Agency*. Elérhető: https://www.sbs.ox.ac.uk/cybersecurity-capacity/system/files/Korea_Internet_WhitePaper2015.pdf (letöltve: 2016.05.12.)

Zervas, G. - Proserpio, D. - Byers, J. (2016): *The Rise of the Sharing Economy: Estimating the Impact of Airbnb on the Hotel Industry*. Boston U. School of Management Research Paper No. 2013-16.

239/2009. (X. 20.) Korm. rendelet a szálláshely-szolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeiről és a szálláshely-üzemeltetési engedély kiadásának rendjéről Elérhető: <http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?dbnum=1&docid=A0900239.KOR> (letöltve: 2016.10.01.)